

Ára: 1.000 Ft / 5€

2009. V. évf. 3. szám

KÉSMŰVES

A KÉZZEL KÉSZÍTETT KÉSEK LAPJA

Magyar mester: Nagy Csaba • Külföldi mester: Stefan Steigerwald

CÍMLAPKÉS: STEFAN STEIGERWALD

VI. NEMZETKÖZI KÉSKIÁLLÍTÁS ÉS VÁSÁR

BUDAPEST, LURDY-HÁZ
(KÖNYVES KÁLMÁN KÖRÚT 12-14.)

2009. SZEPTEMBER 19-20.

SZOMBAT: 10-18 ÓRÁIG,
VASÁRNAP: 10-16 ÓRÁIG

(BELÉPŐ 500 Ft, 14 ÉV ALATT DÍJTALAN)

Tartalom

Érdekességek	2-3
Késkészítői veseny 2009	4
- eredményhirdetés -	
Könyvajánló	5-7
Magyar mester:	8-11
Nagy Csaba	
Híres kések: A katar és az ulu	14-17
Kiállítás: Solingen 2009	18-19
Markolat alapanyagok XI.	20-21
Pengetörténelem XI.	22-27
Külföldi mester:	28-31
Stefan Steigerwald	
Hőkezelés	32-33
Acélok Eldorádója	34-35
Kiállítás: Brno 2009	36-37
Penge humor	39

Fazekas József, szerkesztő

ifj. Fazekas József
nyomdai előkészítés

KÉSMŰVES

országos szakmai folyóirat

Laptulajdonos, felelős kiadó, szerkesztő: Fazekas József
Kiadja: Pyraaster Bt.
Olvasószerkesztő: Nagy László Kartal
Szerkesztőség: 7150 Bonyhád, Bartók Béla út 9.
Tel: 00 36 74 455 275
E-mail: kesmuves@freemail.hu

Lapterv, nyomdai előkészítés: ifj. Fazekas József
Nyomda: Molnár Nyomda és Kiadó Kft.,
7622 Pécs, Légszeszgyár út 28.
Terjesztés: egyedi terjesztők
ISSN 1787-0747

Információ: Fazekas József
00 36 74 455 275, 06 70 248 73 01
www.kesmuves.extra.hu

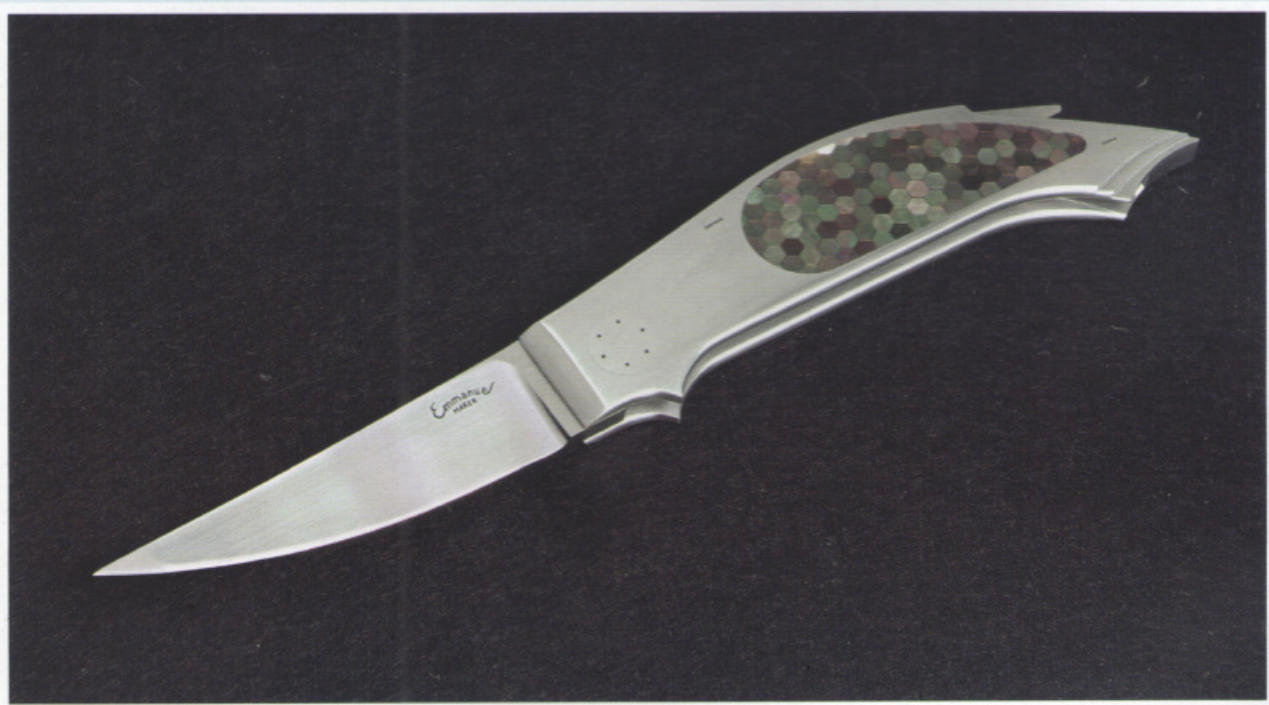

Tisztelt Olvasó!

Két évvel ezelőtt az acélokkal foglalkozó cikkben azt ígértem, hogy a japán pengékről mesélek. Az ígéret ígéret is maradt, ugyanis a téma annyira bőséges, hogy úgy gondoltam ebből könyvet is lehetne írni. Örömmel közölhetem Önökkel, hogy a könyv elkészült és a szeptemberi újsággal egy időben kerül ki a nyomdából. Nem lenne etikus, ha dicsérném a magam és a fiam munkáját, de annyit elmondhatok, aki Késműves olvasó, annak nem lesz idegen a könyv stílusa. Nem árulok el nagy titkot azzal, hogy a könyv árának durván a fele a nyomdaköltség, a terjesztők pedig szerényen megelégednek az ár másik felével. Ezért első körben megpróbáljuk mi magunk értékesíteni a könyvet. EHHEZ KÉRNÉM A SEGÍTSÉGÜKET! Mondják el azoknak, akiket érdekelnek a pengék, hogy A japán kard magyarul című könyv megjelent. Természetesen ebben a számban is utazunk pengeélen az időben a sarkvidéktől a dzsungelélig!

Fazekas József

ÉRDEKESSÉGEK

FENTRŐL: WOLFGANG LOERCHNER ÉS EMMANUEL ESPOSITO ZSEBKÉSEI.

FENTRŐL: OWEN WOOD ÉS GARY HEADRICK MUNKÁI.

KÉSKÉSZÍTŐI VERSENY 2009 EREDMÉNYHIRDETÉS

Tisztelt Olvasók!

Idén a beérkezett szavazatok alapján (az előfizetők fele szavazott) a késkészítői verseny első helyezettje Sövér László lett. A második legtöbb szavazatot Szántó Szabolcs kapta és Berbekuc Viktor lett a harmadik. A negyedik helyen Lakatos István végzett. A sorsoláson a győztes kést Nagy László (Kaposvár) nyerte. Gratulálunk a résztvevőknek és a nyertesnek!

A jövő évben a versenyfelhívás nyakkés (három ujjas/törpe kés, tehát maximum 12 centiméteres teljes hosszúság) készítésére fog buzdítani.

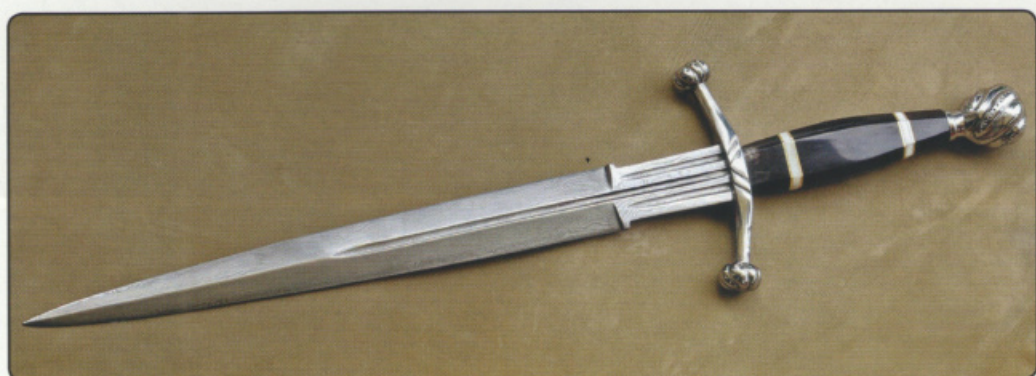
I. helyezés:
Sövér László
Majos

II. helyezés:
Szántó Szabolcs
Budapest

III. helyezés:
Berbekuc Viktor
Pécel

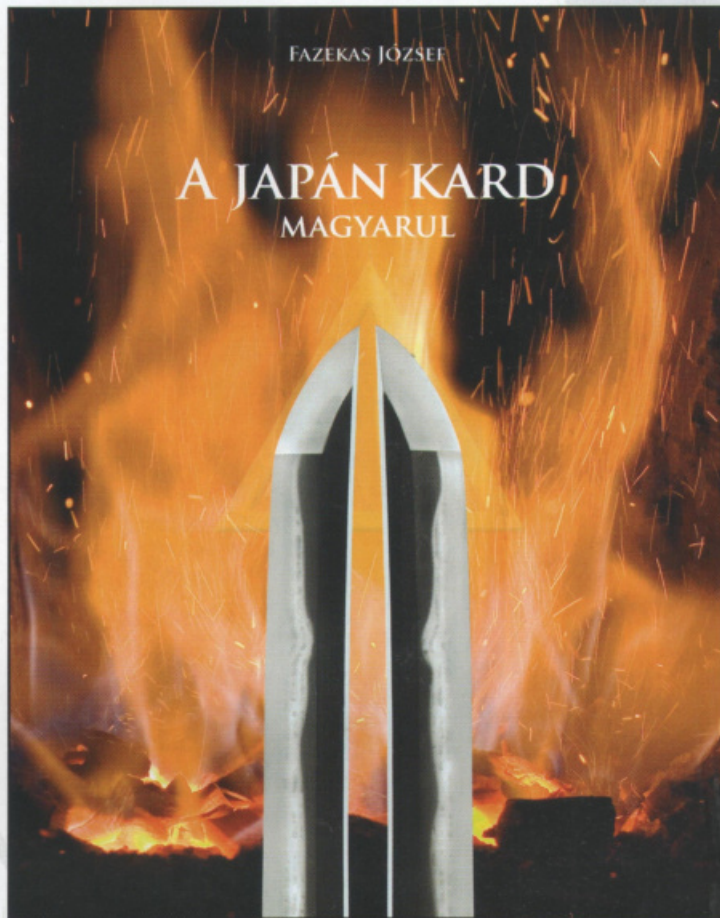

"A japán kardokkal foglalkozó magyar nyelvű szakirodalom nem túl bőséges: Ezt a hiányt szeretné pótolni a könyv, amely a tények és az elméletek mellett a gyakorlatban is végigköveti a japán (tradicionális) kardkészítés fázisait. Emellett közhelyeket oszlat el, felfedi a mítoszként kezelt „titkokat”, bevezet a japán kard tudományába. Mindezt színes, látványos, de remélhetőleg érthető módon, „magyarul”."

A japán kard, mint téma sokak szerint lerágott csont, nos én találtam rajta még bőven húst és ígérem, az olvasóknak is jut csócsálni való. Egyébiránt a japán kard olyan, mint a a foci és politika. Általában minden nagyon ért hozzá. A könyv 216 oldalon jelenik meg, több mint 300 fotóval és ábrával, és a Késműves olvasók számára nem lesz szokatlan a stílusa.

A könyv ára 5800 Ft, a szerzőtől (tőlem) megrendelve 5000 Ft, amire sajnos még ráakodik a postaköltség is 1500 Ft, tehát összesen 6500 Ft. A postaköltség kikerülhető, ha eljönnek megvenni a VI. Nemzetközi Késkiállításra a Lurdy-házba, szeptember 19-20-án, ahol dedikálva :) kaphatják meg. A következő két oldalon ízelítőt láthatnak belőle.

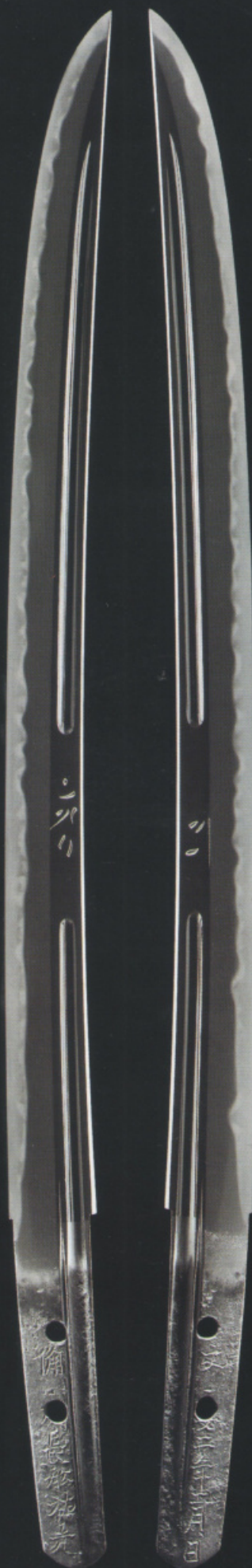
Megrendelhető: Az újságban található lapon. Telefonon: 74 455 275 , 06 70 248 7301, vagy e-mailen: pyrus@pyraster.hu

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
JAPÁN RÓL INNEN-ONNAN, A MÚLTBÓL ÉS A JELENBŐL	9
A JAPÁN KARDOK NEVEI	14
A NIHONTO TERMINOLÓGIÁJA	16
A JAPÁN KARD FORMAI VÁLTOZÁSAI A HEIAN-KORTÓL A BAKUMATSU-KORIG	24
MEITO, AVAGY MIRŐL ISMERHETÜNK MEG EGY MESTERMUNKÁT	28
AZ ACÉL (TAMAHAGANE) KÉSZÍTÉSE	33
A KARDKOVÁCS MUNKÁJA JAPÁNBAN	37
A KARDKOVÁCS MUNKÁJA MAGYARUL	50
A CSISZOLÓ MUNKÁJA	63
A HABAKI ÉS A TOK	75
A TSUBA ÉS A MARKOLAT	87
KOSHIRAE GALÉRIA	101
BESOROLÁSI RENDSZEREK, ISKOLÁK	114
A KUKORICA-KARD	118
A KARD KEZELÉSE, ÁPOLÁSA	120
A JAPÁN KARD FOTÓKON	122
NIHONTO GALÉRIA	124
NIHONTO KISSZÓTÁR	166
FELHASZNÁLT IRODALOM	170
MÁSODIK ELŐSZÓ	172
SPIRITUÁLIS ALAPOK	174
FELHASZNÁLT IRODALOM	216

"A hamon a határvonal a ji és a ha között. Ez a vonal adja a japán kardok különleges szépségét. Az egyenes vonalú hamon a suguha, míg a különböző vonalúak a midare-ba néven ismertek. A midare-ba-nak nagyon sok formája létezik, ime néhány elnevezés..."

"Képzeljék el, mit „élt át” szegény tamahagane, hányszor kovácsolták át hajtogatáskor, és a végén egy cigarettás doboz nagyságú lett, amit közel tízszeres hosszúságúra nyújtottak. A penge tele van feszültséggel. Ezt meg kell szüntetni, ami viszonylag egyszerű. Újra tűzbe kerül a penge."

"... mérgekveréssel foglalkozott, szóval amolyan keresztanya volt. Nos a néni valami ronda dolgot művelt Yoshitsunéval szemben, aki egy vágással megtorolta a sérelmet. A hölgyet nem tudták egészségkárosodás nélkül összevarrni, ezért inkább elhalálozott. Innen származik egy legendás kard neve: Yama-uba-kiri – vagyis hegyi boszorkányt vágó."

"A hossz méret szerinti besorolást egy sógun rendelte el az Edo-korban, addig ilyen besorolás nem létezett. Ha valaki leadott egy megrendelést egy tantóra, és ő azt 35 centiméterre kérte, akkor az egy tanto is lett, ahogy azt a hozzá járó tanúsítvány is bizonyította. Az elmentmondás a név és a méret között innen származik."

"Maga a folyamat – a tamahagane készítése – három napos, ha nem számítjuk a tatara építését. Először több mázsa faszénre égettek három órán keresztül, így eltávozott a nedvesség és a kádat előmelegítették. Az izzó faszénre vashomokot lapátoltak egy rétegben majd újra faszénre szórtak rá."

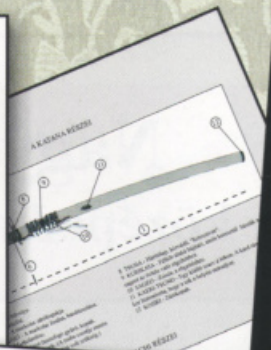

volna, jobban esett volna a murka. Nem mondom azt, hogy egy hónapig kell dolgozni egy katana pengőre, de több mint egy hetet rá kell szánni, az biztos.

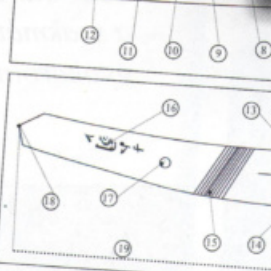
A következő napot csiszolással kezdtem. Kialakítottam a shingyi írását, ezután megadtam a penge vastagságát, majd az élt dolgoztam ki. Az élt vastagságát különféle 80 milliméterrel nagyobbra kell hagyni, különben az odészike elgörbülhet, behullámosodhat. Mikor a lapok síkban voltak, és a vonásokat is egyenletesnek láttam, újra lemértem a penge súlyát, 39 dekagrammot olvastam le a mérlegről, tehát újra vesztettük 14 dekagrammot. A markolatokhoz kiáltam a brúdat és beelátoztam a saját helyemet. Tudom a japán mester csak a kéz kardba véli a szögességét. Én edzés előtt trom alt, hogy a penge „tudja” kinek dolgozik és e szerint odészálja. Megint egy ritkító rész következett az agyag felrakása, pontosabban a „meggyaradása” a ritkítókn. Négy rész talpon (csiszolóper vagy finom hurok), négy rész agyag, két rész fafűrész por. A csiszolóper és az

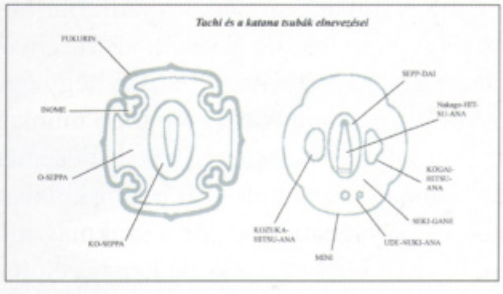
Az agyagot a penge a fűzőkben. Látható a talponnál mellőlt rész gyors megpolírozás, az esetleges levet a penge megpolírozás.

A KATANA RÉSZEI
1. HÉLY
2. HÉLY
3. HÉLY
4. HÉLY
5. HÉLY
6. HÉLY
7. HÉLY
8. HÉLY
9. HÉLY
10. HÉLY
11. HÉLY

A PENGE RÉSZEI
1. KISSAKI - A kard hegye.
2. FUKURU - A hegy tőle.
3. WAKI - A barmen rögzítése a hegy részem.
4. YUKOTE - A hegyre rögzítésre vonatkozó.
Az új kardokhoz az egy valódi ritka a pengék.
5. KOD-SHINOBU - Ez a valódi ritka pengék az acél a hegy végén.
6. METSU-GASHIRA - A yukote és a ko-shingyi találkozási pontja.
7. HA - Az itozumi kemény ritka, a kard él.
8. SHAMON - A hátsó ritka vasmal.
9. ZI - A hamon és a shingyi közt terjed.
10. SHINOBU - Lelőhető ritka.
11. HONON - A penge az élt felé.
12. SHINOBU-II - A shingyi és a penge közötti csapás terítke vagy elválasztó.
13. MEINE-MACHU - A markolat kezdete a penge felé.
14. HA-MACHU - A markolat kezdete a penge felé.
15. YASU-RI-ME - A markolat kezdete a penge felé.
16. MEI - A kardok alátámasztása, neve vagy egy.
17. MUKU-GASHIRA - A markolatok felé.
18. XVI - A markolatok felé.
19. NAKAGO-RI - A markolatok felé.
20. NAKAGO - Markolatok felé.

Tachi és a katana tsukihai elnevezésével
FUKURUEN
DANEI
O-SHIPA
KOSHIPA
KODJKA-RENGU-ANA
MINE
SEPP-DAI
Nakago-RI-MI-ANA
KODAI-RENGU-ANA
MIKI-GASHI
UDE-MIKI-ANA

A katana készítése során a pengét a fűzőkben tartják, majd a hamon és a shingyi közt terjed. A hamon és a shingyi közt terjed. A hamon és a shingyi közt terjed. A hamon és a shingyi közt terjed.

Nagy Csaba

Egy középiskolás üllőkoptató

A magyar mesterekkel eddig készült beszélgetéseink közül több is bizonyította, hogy a késművességet egészen idős korban is szenvedélyesen lehet művelni. Nagy Csaba, hajdúböszörményi késes munkái pedig arról tanúskodnak - bár a kovácsolás egyáltalán nem gyerekjáték - hogy a szakmát egészen fiatalon is lehet szeretni és jó szinten gyakorolni.

- 1992 szeptemberének végén születtem. Szüleimmel élek és egy szakközépiskola harmadik osztályát kezdem ezen az őszön. A suliban jövőre választhatnék szakmát, amit az érettségi után elsajátítok, és én a kovács képzésben szeretnék részt venni, de a szakmai oktatás sajnos már most akadozni látszik. Az iskolától füg-

getlenül otthon is szívesen barkácsolgattam édesapám kis műhelyében, és már négy éve annak, hogy akkor, mindössze 13 évesen Sze-keres Antal kovácmesterrel találkoztam. Azóta, ha kisebb megszakításokkal is, de mégis folyamatosan járok hozzá, hogy a szakma alapjait megtanuljam és gyakoroljam. Bár hízni

nem nagyon tudok, de az erőm azért fejlődött ehhez a munkához. Gyakorlatilag négy éve inaskodok, és mára már egyre több munkát rám mer bízni a mester, aki lelkesedésemet, kitartásomat látva tanított. Bár az iskolában is tanulunk anyagismeretet, de a szakmai dolgok tekintetében bőven az iskolai képzés előtt

járok, s ez nem csak a gyakorlatra igaz, hanem az elméletre is, hiszen mesteremtől több szakkönyvet is kaptam, amiket szintén tanulmányoztam – mondja Csaba.

- Ha jól értettem, otthon is van egy kis műhelyed.

- A helyiséget még nem merném igazán műhelynek nevezni, de maradjunk ennél a kifejezésnél.

Mindenesetre ott én tettem rendet, s kezdtem kialakítani az eszköztárat, hogy otthon is dolgozhassak. Kezdetben egy vasúti sín darabját használtam üllöként, s mindenféle talált vasakat kalapálgattam, igyekeztem megmunkálni, s így készültek első „késeim”.

- Mennyire felszerelt most a műhelyed, és milyen anyagokkal dolgozol?

- A műhely felszereltsége még eléggé szegényes. Fűróm, köszörűm, barkács szalagcsiszológó is van. A gépparkot fejlesztenem

kell. Ehhez a megrendelésekből, vásárlásokból kapott kis pénzeket még jó ideig vissza kell tennem a műhelybe. A drága anyagokra sem tudok költeni. Jellemzően kapom,

találom a különböző szénacélokat, amiket megmunkálok. Így van ez a legtöbbször a markolatokkal is. Parkettás ismerősöktől kapok maradék anyagokat, kemény fákat vagy könnyen beszerezhető hazai fákkal dolgozom. Olykor azért használok egzóta fákat is, és nyilván

◀ *A tok Kálmán Péter munkája*

kell fejlődnöm még a damaszkolásban is, amibe éppen csak belekóstoltam.

- Munkáidat látva azt gondolom, hogy azokat most még viszonylagos egyszerűség, de precíz megmunkálás jellemzi. Te magad mit gondolsz erről?

- Természetesen még nem tudhatok mindent. Sőt azt is tudom, hogy mindig lesz mit tanulni a késes

szakmáról. Abban viszont biztos vagyok, hogy több évtizedes szakmai múlttal is elengedhetetlen a precizitás, a kellő odafigyelés, ha az ember jó, szép munkadarabot akar készíteni. Tizenhat évesen persze nekem még nagyon sok tanulni valóm van, de igyekszem fejleszteni a tudásomat. Mesteremnek minden munkámat megmutatom. Ő véleményt mond ezekről és tanácsokkal is ellát.

- Messze te vagy a legfiatalabb a Magyar Késmíves Céh tagjai között.

- Ez így van. Tavaly nyertem felvételt a Céhbe. Ez úgy kezdődött, hogy részt vehettem kiállítóként a tavaly szeptemberi késkiállításon a

idővel már egyre jobb minőségű anyagokból készíthetek késeket, markolatokat. Ha a géparkomat is sikerül fejleszteni, akkor nagyobb munkadarabokat is készíthetek majd. Szeretném kipróbálni idővel a kardkovácsolást is, de ahhoz még fejlődnöm kell. Most – részint a szalagcsiszoló mérete miatt – csak kisebb darabokat tudok készíteni. Ugyanígy sokat

Lurdy-házban. Ott többen kérdezték tőlem: Kivel jöttél? Amikor válaszoltam, hogy a késeket én készítettem, és egyedül érkeztem, akkor meglepettséget láttam az idős mestereken. Azt hiszem, örültek is, hogy találkoznak egy ilyen fiatal fiúval, akit érdekel a szakma és már valamit fel is tud mutatni a hozzáértéséből. A Céhbe való jelentkezésemre

Fazekas József biztatott, majd a szervezetbe annak novemberi ülésén nyertem felvételt.

-Segítőkészek voltak veled a sokat tapasztalt szakemberek?

- Sok hasznos tanácsot kaptam tőlük. Nem zárkóztak el attól, hogy válaszoljanak a kérdéseimre.

Sőt volt köztük, aki még nemes fa markolatanyagot

is ajándékozott nekem. Persze számomra nagy élmény volt a kiállításon részt venni, és látni azt, hogy milyen csodálatos késeket készítenek mások. Örültem a tagfelvételnek, és ez csak további kitartásra, munkára ösztönöz. Ennek jegyében nemrégiben Misányi László műhelyében töltöttem néhány napot, s ott is hasznos tapasztalatokat szereztem.

- Szüleid mit szólnak ehhez a „hóborthoz”?

- Örülnek annak, hogy valami hasznos, alkotó munkával töltöm az időmet. Kisebb sikereimet látva pedig velem együtt örülnek és talán kissé büszkéek is rám. Támogatnak a munkában és bíznak abban, hogy lesz ennek a késműves dolognak a mostaninál nagyobb súlya is az életemben. Egyébként ezt jelzi, hogy idén már a Tűzzel-vassal kiállításon is résztvevő voltam Székesfehérvárott.

- Talán emlékszik még néhány olvasónk, hogy a Lurdy-házbeli kiállításról szóló tudósításban már említést tettünk rólad, és az íráshoz tartozó egyik illusztráció is a te munkádat mutatta. Sőt, az „Év kése” versenyre is küldtél egy Bowie-kést, amit természetesen szintén bemutattunk. Ezek előtt, olvasóként is volt kapcsolatod a Késműves magazinnal?

- Az első lapszámmal még nem találkoztam. Talán a negyedik újság került a kezembe, és

akkor visszamenőleg megvásároltam az előző számokat, azóta pedig minden újságot beszereztem. Sok hasznos információhoz jutottam a magazinban megjelent szakmai írásokból. Az újságból kapott tanácsokat megfogadva is tudtam fejleszteni tudásomat. A rengeteg fénykép a szebbnél szebb késekről, törökről, kardokról pedig igazi inspirációt jelent egy kezdő késművesnek.

- Mi a szándékod a középiskola elvégzése után?

- Nem foglalkoztat a továbbtanulás gondolata. Ha az érettségit és a szakmát megszerzem, inkább dolgozni szeretnék. Szeretem a késkészítést, a kovácsolást. Örömet lelem az alkotásban, ha valami elkészül, szépen sikerül. Ha úgy jönne össze, akkor éppen ezért lehetne ez a megélhetést adó munka a késművesség is.

Nagy L. Kartal

Nagy Csaba

4220 Hajdúböszörmény

Hétvezér u. 71.

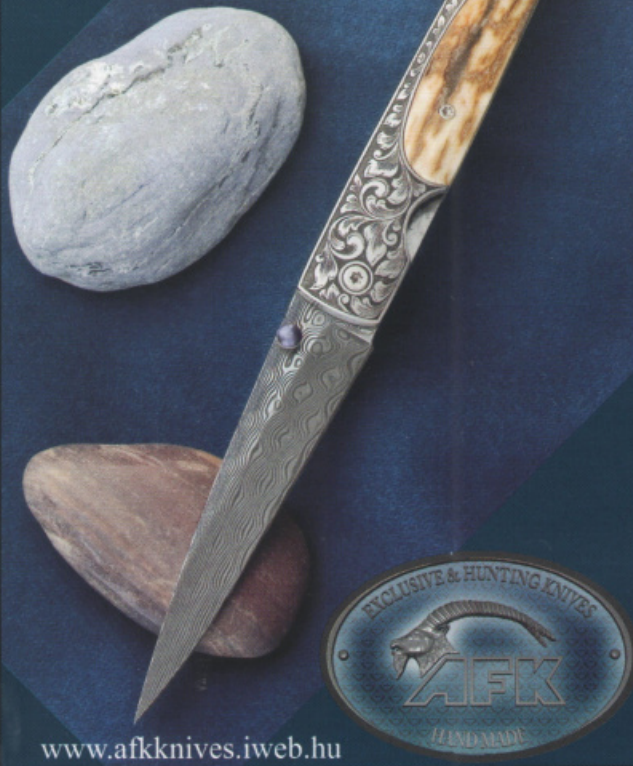
Tel: 70 406 5305

email: csabihe@freemail.hu

Kertész Attila

06 70/314-1565

kertesz.attila7@chello.hu

www.afkknives.iweb.hu

KÉZI KOVÁCSOLÁSÚ KÉSEK

MÁREK CSABA

KÉSES NÉPI IPARMŰVÉSZ

TEL.: +36 70 505 4307

E-MAIL: DAMASZK@MAREK.HU

2146 MOGYORÓD, KISS ERNŐ U. 22.

WWW.MAREK.HU

Kocsis
Ferenc

Cím: 4002 Debrecen

Fancsika 132

Tel.: 36-30-5040442

36-52-717054

www.kocsiskesek.fw.hu

kocsiskesek@freemail.hu

RÉVÉSZ

Késes Műhely

7000 Sárbogárd

Ady Endre u. 157.

Tel/Fax: (25) 460-006

(20) 497-2695

(30) 951-5498

www.reveszbicska.hu

Nagy István

2030 Érd (Park város),

X. Drégely út 11.

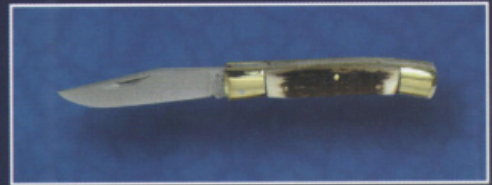
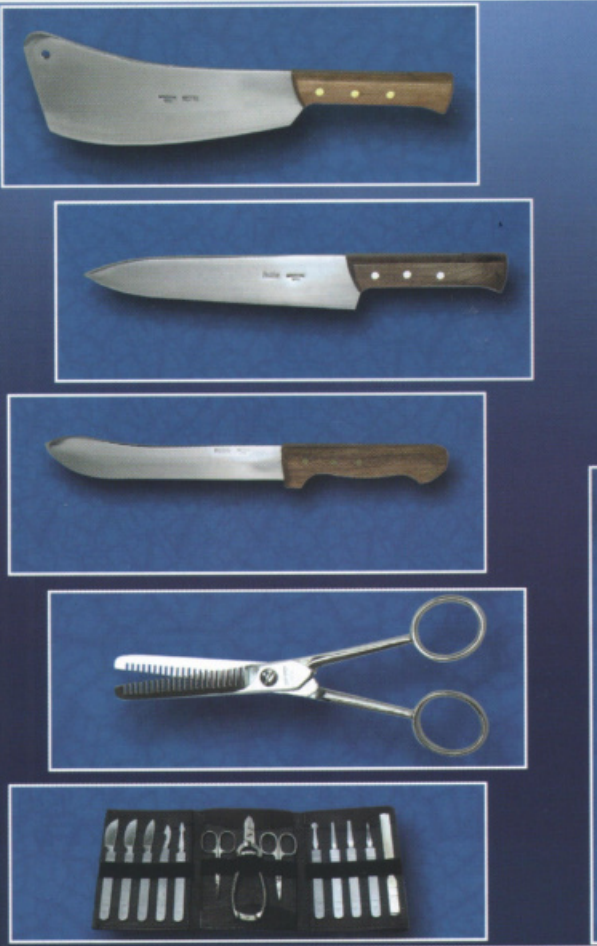
Tel: (06-23) 376-814

Fax: (06-23) 377-528

Üzlet: 1072 Bp., Rákóczi u. 32.

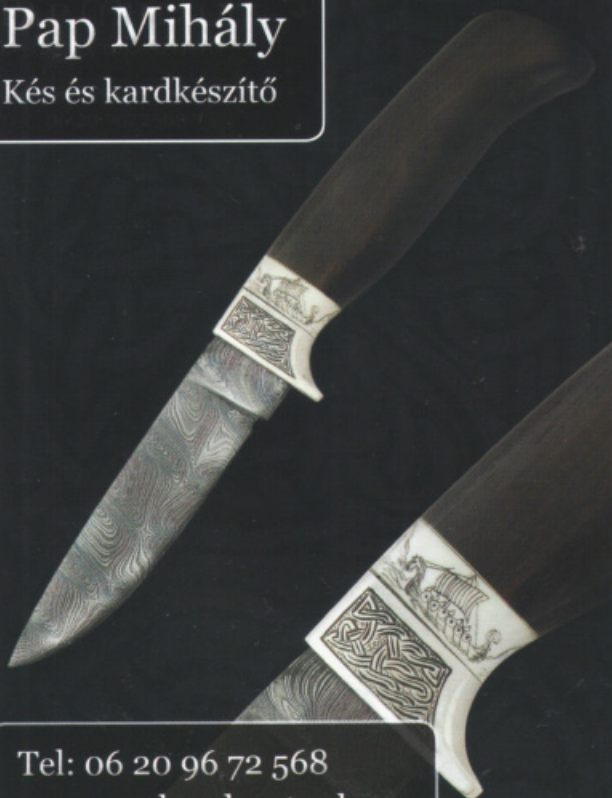
Tel: (06-1) 322-0056

Nagy István finomacélárú készítő
és orvosi műszerézmester,
33 három éve készít késeket is.
Munkája gyors, pontos
és megbízható.

Pap Mihály

Kés és kardkészítő

Tel: 06 20 96 72 568
www.papkesek.extra.hu
papmacibow@gmail.com

Szabados Károly

2400 Dunaújváros,

Kenyérgyári út 5.

Tel: (25) 282 301

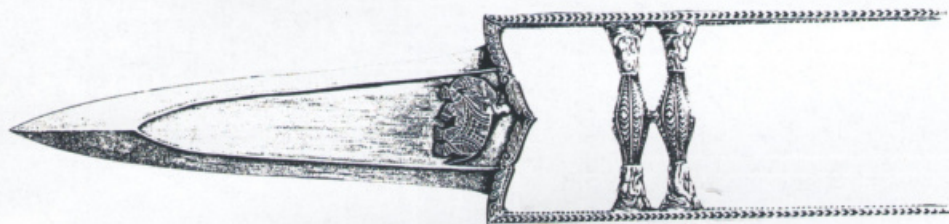

Puli kések

A Puli késekben
ötvöződik a régi
német kések forma-
világa és egy magyar
mester fantáziája.

A katar és az ulu

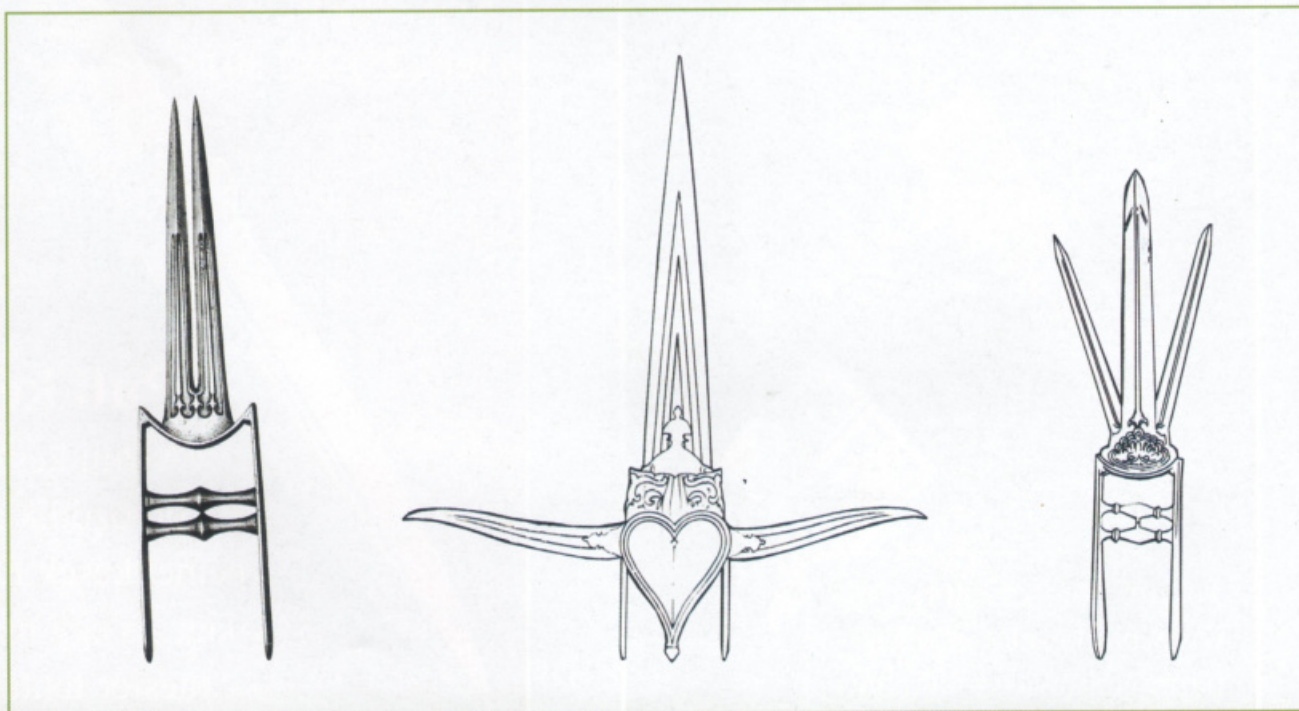
A katar indiai tör és harci eszköz, míg az inuitok (eszkimók) uluja használati szerszám. Azért kerültek ebben a cikkben egymás mellé, mert a használati helyük egyenlő távolságra van egymástól (ez a mértan szerint két pontra mindig igaz). Komolyra fordítva a szót, a híres kések sorozatában nálam egyik sem töltött volna ki több oldalt.

A katar vagy bundi tör

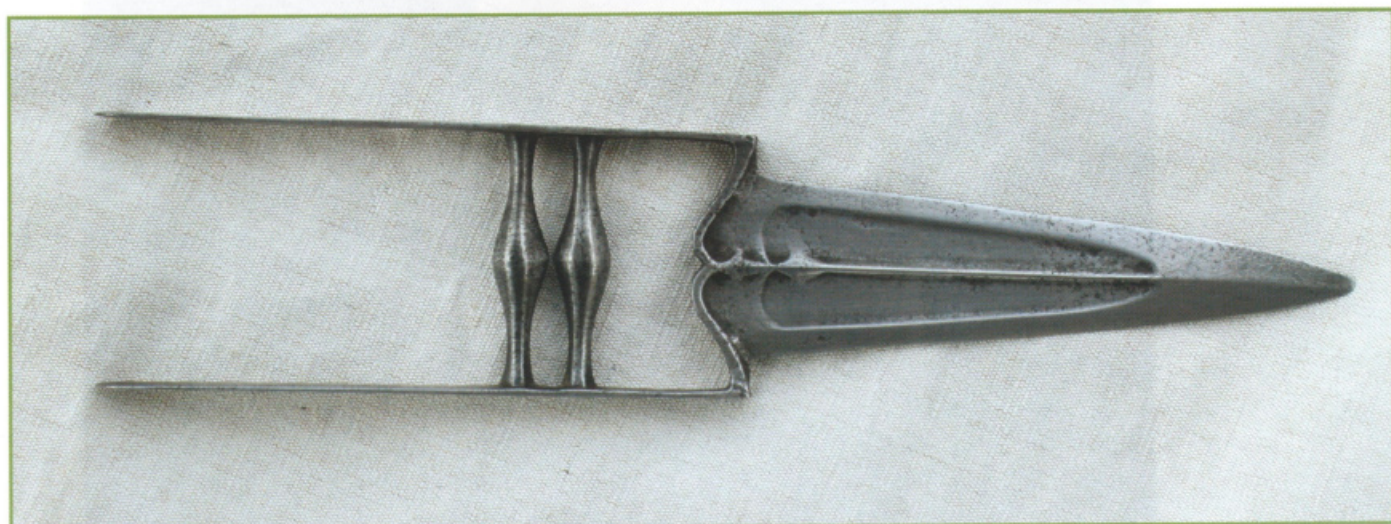
A világ számos pontján a harcosok fő fegyvere a kard volt, de kísérőfegyverként szinte mindenkinél található egy tör is. Közelharcra, önvédelemre egy rövidebb pengéjű fegyver használhatóbb. A katar is betöltötte ezt a szerepet. Ez az a furcsa formájú tör, mely több funkciós, a legrégebbi és a legtipikusabb indiai fegyver. A hegyét néha vastagabbra hagyták, hogy a páncél vagy sodronying átszúrására is alkalmas legyen. A pengére merőlegesen elhelyezkedő markolat, a kéz

meghosszabbításaként működött. Nagyobb és biztosabban lehetett vele döfni, mint egy normál törrel vagy késsel. Persze a csuklómozgást korlátozta, de cserébe nem csak a kézfejet, hanem a csuklót és az alkar egy részét is védte két oldalról. A tör a XIX. századig volt használatban. A penge mindig egyenes és kétélű, mérete 10 cm-től 25-30 cm-ig terjedt, de akadt közel 1 méter hosszú katar is, ami más népeknél már kardnak is túl hosszú. A kétélű katar a legelterjedtebb,

de volt villás hasított pengéjű is, amivel lefoghatták az ellenség pengéjét. Ugyanezt a célt szolgálta az ollós katar. A kezet védő rudak összeszorításával a két penge szétnyílik. Előfordult kettő vagy három pengés változat is, bár az utóbbi inkább volt félelmetes, mint használható. A régebbi fegyvereket egy darabból kovácsolták, és nem ritkán wootzból, ami nem csoda, hiszen a wootz acél hazája India. Az ország déli részén külföldi (angol) pengéket használtak. Az angliai Sheffieldben gyártották a katarpengéket, mint ahogy az észak amerikai indiánoknak az acélbaltákat (Tomahawk). Bizonyára más érzés volt a honfitársaik számára, amikor hazai pengével szurkálták meg.

A tör markolatok nagyon hasonlóak. A penge a tövéből u alakban két, 1-1,5 cm széles acélrúdban folytatódik, ami néha az alkar közepéig ért. Ezen helyezkedett el két újabb rúd, amelyek közepén nyújtott hordó alakúak és a csatlakozásnál kitölcséresedtek. A katar markolatrésze többször volt díszített, mint egyszerű. Vésetek, faragások, aranyberakások díszítették. A mai döfőtőrök – ami az Amerikai Egyesült Államokban XIX. század közepén divatos volt – alapelve a kataréhoz hasonló. A penge két ujj között nyúlik előre, ha marokra fogják. De ez a döfőtőr ma már több országban tiltott fegyver.

Az ulu

Az Inuitok mindenese kése. Tradicionálisan női kés. Ugyanezt a kést használták nyúzásra, húsdarabolásra, az *igluk* (jégkunyhók) „tégláinak” kifaragására, ez volt a hajvágó eszköz is. Gondolom egy életlen uluval történő nyiratkozás messzire hallatszott.

A legrégebbi késeket Kr. e. 5000-re teszik, tehát 7000 évesek. Az ulu öröklődött egyik generációról a másikra, hitük szerint a késsel az ősök tudását is továbbadták.

A formája számunkra nem is késforma. Nincs hegye, amit le lehetne törni, a behatoló képessége pedig csapnivaló. (Bocs fiúk, nem tudtam kihagyni.) Ez a forma csak a ma emberének szokatlan, de a bőrös szakmában a mai napig használják. Nálunk „félhold” késnek hívják, ami ugyanilyen alakú, csak másképpen áll a markolata, és a bőrök levékonyítására használják. Egy régi hentesszerszám a „Ringa” hasonló, 35-40 cm-es enyhén ívelt pengéjű, aminek a két végén függőlegesen áll a markolat. A vágódeszkára helyezett húson „ringatták” a kést, és darabolták apró kockákra. (A sajtdaraboló kés is hasonló ehhez a szerszámhoz.) Az uluval történő daraboló vágás ugyanezen az elven alapult. A félhold-

késsel bőrt vékonyítani pedig nagyon hasonló a nyúzáshoz. Vagy lopták az ötletet az inuitok, vagy ők is magyarok. Az ulu pengéje változatos, de abban megegyeznek, hogy félkör vagy kisebb körív formájú az élvonal és nyomással, hintáztatással vágnak vele.

Az Arktiszon nem sok fém található, ezért a régi ulupengék palából (kőből) készültek. Kanada északnyugati részén élő uluhaktok rezet használtak a pengéhez. Az ulu pengék méretében nagy különbségek vannak. A használatától függött mekkorára készítették. Egy 5 cm-es pengéjű a varrókészlet része volt, amellyel „cérnaként” használt inakat vágtak, a 15 cm-es ulu volt a mindenese kés, de létezik 30 cm-es óriás ulu is.

A markolat vízszintesen helyezkedik el a penge felett, és rénszarvasagancsból, rozmáragyarból vagy pézsmatulok szarvából készült. Amennyiben sikerült fát szerezniük, akkor abból készült a nyél. Az ulunak két alapvető típusa van. Az alaszakai inuitok pengéje felhajlott és a markolat két vége itt találkozott. Boxerhez hasonlóan az ember bele tudott „nyúlni” a késbe. A másik forma, amikor a penge középről egy nyúlvány végére

szegecselték a markolatot keresztbe. Kanada nyugati részén a penge háromszöghöz hasonlít, míg a keleti részen nagyobb ívű, felkunkorodó végű. Az ulut ma is készítik rénszarvasagancs markolattal, és természetesen acélpengével. Az acél gyakran fűrészlap. Ezeknek a késeknek a többsége a turistáknak készül. Sőt kereskedelmi forgalomban is kapható ulu, szép műanyag markolattal ~100 eurós áron.

A képek forrása: www.mccord-museum.qc.ca (McCord Museum of Canadian History)

Solingen 2009

Ebben az évben a feleségem, a lányom és egy barátom is elkísért a Pengemúzeumban megrendezett kiállításra. Szorgalmaztam a repülőt, de nem mindenkinek tetszett az ötlet. Hiába mondtam, hogy aggodalomra nincs ok, hiszen egy gép sem maradt még fent, ez az érv sem segített, így maradt az 1400 km-es autózás.

Pár nappal előbb indultunk el, hogy legyen egy kis kirándulás, nyaralás "filingje" a dolognak. Szeretem az új magyar szavakat, az embernek az az „érzése”, hogy az angoltól vették át. Hajnali négy órakor indultunk. Ausztria közepén átadtam a volánt a barátomnak, hogy aludjak egy kicsit, sikerült is egy órára elbóbiskolnom. Állítólag bóbiskolás közben is dallamosan horkolok. Mire felébredtem és megnéztem a táblákat, rájöttem, hogy vidáman robogunk Salzburg felé, tehát az ellenkező irányba. A kocsikérdőre vont éber utasai csak annyit mondtak: GPS. Egy jó óra pluszt köszönhattünk a szerkezetnek, ami a vadludakba

gyárilag be van építve, és hasznos, de az autóban nem működik mindig rendesen. Este hét óra körül már az öreg barátunk ajtaján kopogtattunk Solingenben. A szálláshelyünk az utolsó előtti ház volt a kertvárosi részben. Furcsa dolgot észleltünk: csend volt. Mindenki jól aludt.

Másnap egy hegytetőn lévő várat néztünk meg, amely 10 km-re van a várostól. A XV. században épült, pályázat nélkül. Talán ezért áll még. A várban több ház van, amit laknak, sőt a temető is gondozzák. Ha nem lett volna az udvaron egy-két Audi, talán elhiszem hogy visszazökkentünk az időben. A vár felső kastélyépülete teljesen bejárható, minden helység ajtaja nyitva, még a titkos átjáróé is. A tiltó tábla ellenére, égő öngyújtóval lehetett a sötétben közlekedni, és nem szólt rám senki, kivéve a családom tagjai.

Hangulatos lovagterem, fegyverek, páncélok a falakon... szép kis vár.

Másnap a solingeni arborétumot látogattuk meg, Már régebben is feltűnt, hogy mennyi rhododendron virágozik május végén a házak kertjében. Ez a növény nem túlságosan fagyűrő, de hát itt északon nincs is komolyabb hideg a tenger közelsége miatt. Az arborétumban sok ritka és különleges fát találtunk, de ami elkápráztatott minket az a virágzó rhododendronok szinkavalkádja volt. Félhangosan feltettem a kérdést: Vajon milyen késnyél lehet a fájából? Rögtön magaménak tudhattam egy pár megvető pillantást.

Essen szó a kiállításról is, ha már azért mentünk oda. Már az első kiállításon is részt vettem, és

ennek már tíz éve. Ünnepezt a Pengemúzeum, és a német Késes Céh is, hiszen a rendezés közös. Előadásokat tartottak, azt hiszem a késekről. Annak idején 1999-ben 44 kiállító volt, az idén majdnem 80. Az udvaron is újra zajlott az élet, Smalz úr fröcsögtette a damasztacélt; és kardos vitézek gyékényszörnyeket nyesegettek. Vasárnap délután a közeli parkolóban hagyott autómhoz mentem és visszafelé csodát láttam. Azt hittem, hogy a hatóság emberei már nem tudnak meglepni, tévedtem. Mivel a parkoló tele volt, az emberek a környező utcákon álltak le autójukkal, félig a járdán, félig az úton. Két egyenruhás hölgy sétált az úton, az egyik a kocsi mellett, a másik az út közepén. Mérőszalag volt náluk. A kocsinál lévő hölgy odatartotta az ajtó széléhez a szalagot, és a másik lemérte a távolságot az útközepéig. Ha nem volt meg a kellő távolság, büntető cédulát tett a szélvédőre. Ha ez az uniós módi, akkor itt a cikknek vége van.

FJ

A som, a sárgabarck, a bruyére és a bocote

Húsos som (Cornus mas) >

Európa déli felén és hazánkban is őshonos bokor vagy kisebb fa. Levelei fényesek, ovális alakúak. Termése tojásdad alakú, sötétpiros, bordó színű, savanykás, jellegzetes ízű. Ha egy világosabb pirosat rágcválunk meg, számíthatunk arra, hogy savassága miatt úgy összehúzza ajkainkat, hogy pár percig csak füttyörészni tudunk. Fájának szíjács része szürkésfehér, míg a gesztje – ami csak harmad része – vöröses-barna. Nagyon kemény, szívós, repedésre alig hajlamos fa. Régebben, amikor az emberek maguk készítették a szerszámok nyelét mindenki tudta, hogy a som fája az egyik legjobb. A kovácsok szerint nincs jobb kalapácsnyél, mint a somból készült. Késnyél markolatnak is kiváló, nyugodtan oda tehetjük a trópusi fák mellé. A fehér része nem igazán látványos, de ha a geszt és szíjács találkozása a markolat közepére kerül, nagyon szép. Jól csiszolható és a pora sem mérgező.

Sárgabarack, kajszibarack (Prunus americana)

Az egyik leghálásabb és legkedveltebb gyümölcsfánk, csak ő nem tud róla. A kajsziból készült a világ legfinomabb (nekem) lekvárja, és a barack szintelen, „füttyülős” változata sem ismeretlen sokunk számára. A barackok közül csak ennek van kemény, késhez használható fája, a többi fajtáé puha. Színe hasonlít a cseresznyefához: csíkos, vörössárga, csak az árnyalata világosabb sárgás. Jól csiszolható, kellemes illatú, de könnyen koszolódik polírozásnál. A kisebb törzsű kivágott gyümölcsfák többnyire a tűzre kerülnek. Ne hagyják! Érdemes gyűjteni! Nem csak késmarkolatnak. Amit meg kell tenni a fával, hogy épségben maradjon:

1. A kergét el kell távolítani, egyrészt könnyebben szárad, másrészt a farontó bogarakat

ezzel evakuáljuk.

2. Legalább félbe hasítsák vagy fűrészeljék el, ha elég nagy a rönk, a feleket újra vágják el úgy is bereped középen. Persze legjobb, ha deszkákat fűrészeltetnek, de a kisebb átmérőjűeket nem érdemes.

Bruyére, Briar (*Erica arborea*) >

Őshonos a Mediterránumban, a Kanári-szigeteken, Észak- és Kelet-Afrikában. Bokroszerű növény, de bizonyos fajtái akár három méter magasra is megnőhetnek. Örökzöld, szárazságtűrő, virága méz illatú. A bruyére tűzálló, olyannyira, hogy sávokban telepítik az erdőtüzek megfékezésére. Az irtása sajnos egyenes arányban nő az erdőtüzek nagyságával. A szóbeszéd szerint a pipákat rózsafából vagy rózsagyökérből készítik. Nos ebből csak a gyökér igaz, ugyanis az igazi pipafa a bruyére, pontosabban annak gyökérgumója, amiben a növény a vizet raktározza – a belőle készült pipák, ezért lassítják a dohány égesét. Úgy tartják, a legjobb pipának való gumók Szicíliából származnak.

Kevesen használják késmarkolatnak. Talán a gazdaságtalan felhasználhatósága miatt, hiszen egy kézilabda nagyságú gömbből kell darabokat vágni, és nem mindegy, hogy milyen irányban, ha szép mintázatot akarunk kapni. Színe a sötét okkersárgától a vörösesbarnáig terjed, a legszebb részeken szórt, sárgás csíkokat találunk. Nagyon kemény, viszonylag jó illatú, jól csiszolható és polírozható. Tompa szolid színeivel, de mutatós mintázatával a legszebb késmarkolatok készülhetnek belőle.

Bocote, bokote (*Cordia alliodora*)

A bocote nyelvterülettől függően sok nevet kapott: mexikói paliszander, spanyol szil, ecuadori babér, rio-grande paliszander, lazacfa ...

35 méter magasra is megnövő, lombos, trópusi fa. A legtöbbet Dél-Amerikában találjuk, de Mexikó és a Karib térség sem idegen számára. Közepes keménysége miatt könnyű vele dolgozni, annak ellenére, hogy nagyon tömör fa. Savanykás, enyhén csípős illatú csiszoláskor, és ami egy fánál ritka, „rovarálló”. Gondolom, a savassága miatt kerülnek el a bogarak és nem

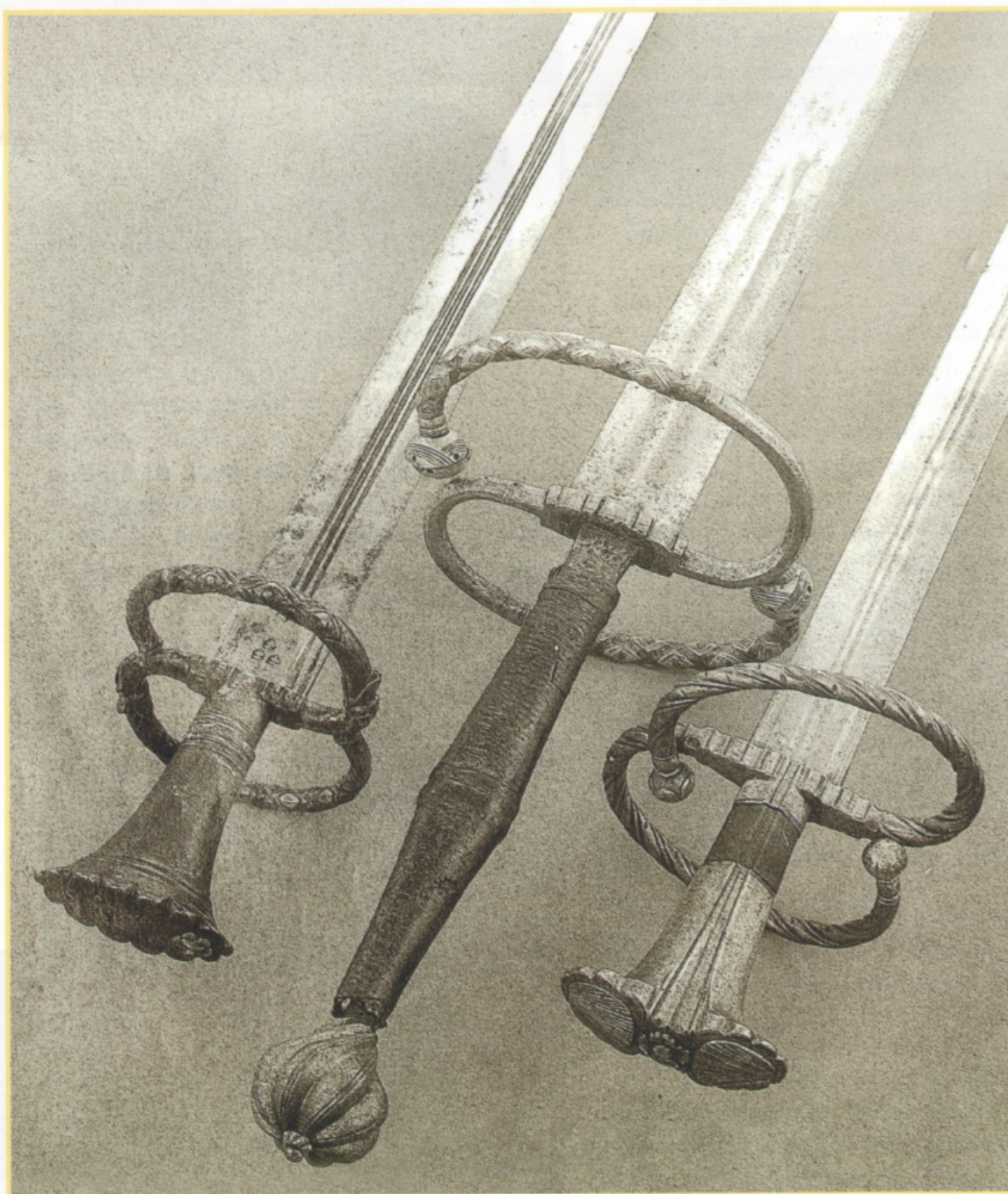
csak a gyomorfekélyvel küszködők. Fűrészelés és csiszolás után sárga alapszínen sötétbarna csíkos, és van mikor az alapszínben egy zöldes árnyalat is érzékelhető. Felvágása után a fa színe érik, sötétedik.

FJ

A Landsknechtek kardjai

A középkor hadtörténetében a hűbéri szolgálaton nyugvó hadseregek a XV. század végére elavultak. Kezdetben kevés zsoldos csapatot alkalmaztak és csak lovasokat, később jelentek meg a gyalogosok is, akik nagy része idegen volt.

A kiképzett gyalogságot először az angol és a svájci seregekben alkalmazták. A svájci gyalogosok híre hamar elterjedt, és a német városok is igyekeztek őket zsoldjukba fogadni. 1474-es iratokban megemlítik a hazai zsoldosokat, akiket Landsknechteknek neveznek. A Land szó sík vidéket, alföldet is jelent, míg a Knecht szolgát. Ahogy a nevük is mutatja, eredetileg csatlósok, ház körüli szolgák,

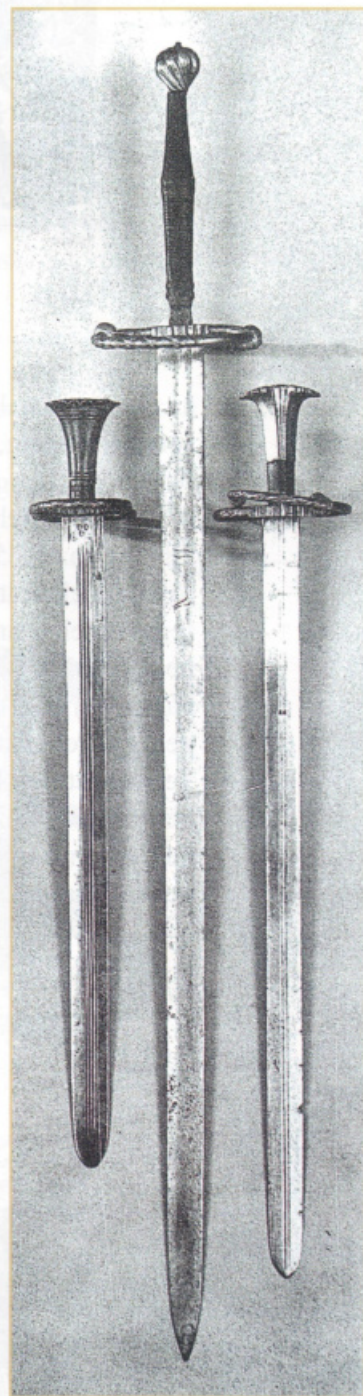

Landsknecht török.

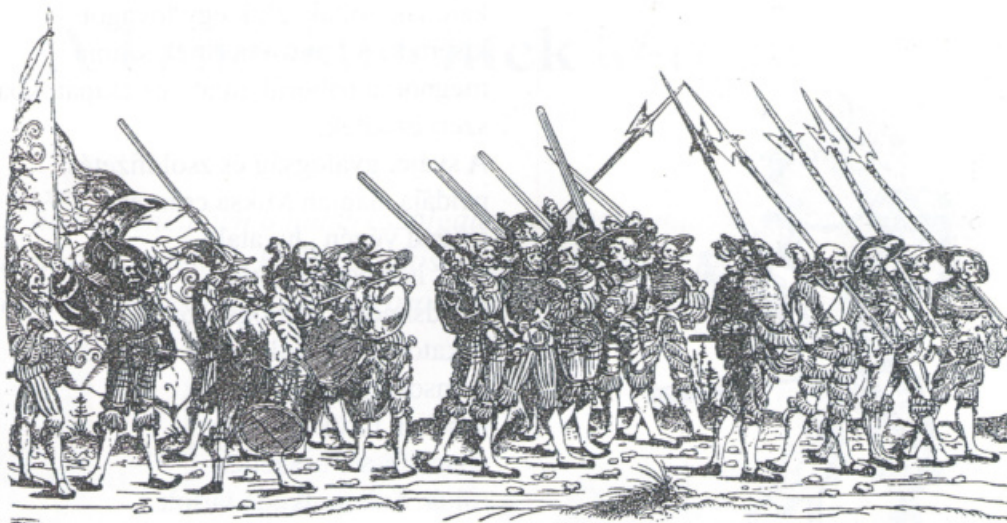
katonák voltak, akik egy lovat kísértek. A Landsknechtek száma megnőtt a háborúk miatt, és csapatokba szerveződtek.

A svájci gyalogság és zsoldfizetés példája alapján Miksa császár a XV. század végén „hivatalosan” is megalapította a Landsknecht gyalogságot. A katonai sikereik miatt nemsokára egész Európában híruk ment és elismeréssel beszéltek róluk. Sok uralkodó tartott igényt szolgálatukra. Ebben az is közrejátszott, hogy a svájci zsoldosok a Marignanói csatában vereséget szenvedtek, így hírnevükön csorba esett.

A Landsknechtek mindenhol a gyalogság megbízható, erős vázát alkották, és ezzel például szolgálták a nemzeti ezrednek. A Landsknechtek legnagyobb számban a Rajna-mellékéről kerültek ki és a legjobbak a hesseni svábok voltak. Egy taktikai egységben nemesek, polgárok és parasztok vegyesen voltak. A svájci minta alapján ezredeket szerveztek. Voltak első és másod osztályú Landsknechtek: az elsőbe a nemesek és a gazdag városi patríciusok, míg a másodikba mesteremberek és földművesek tartoztak. Egy zászlóalj élén a kapitány állt, a katonák közt lövészek, lándzsások, alabárdosok vegyesen voltak. A gyalogság derékhadának első soraiban lándzsások álltak, mögöttük a karddal ellátott katonák, majd

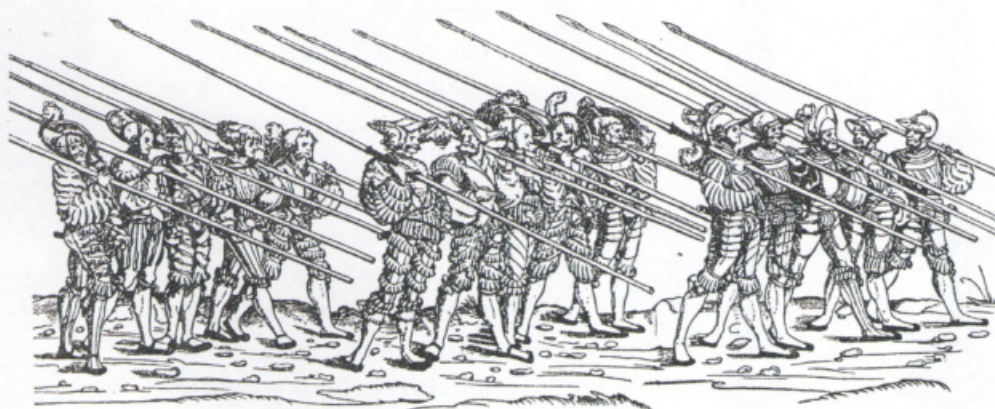
Két egykezes és egy másfélkezes katzbalger.

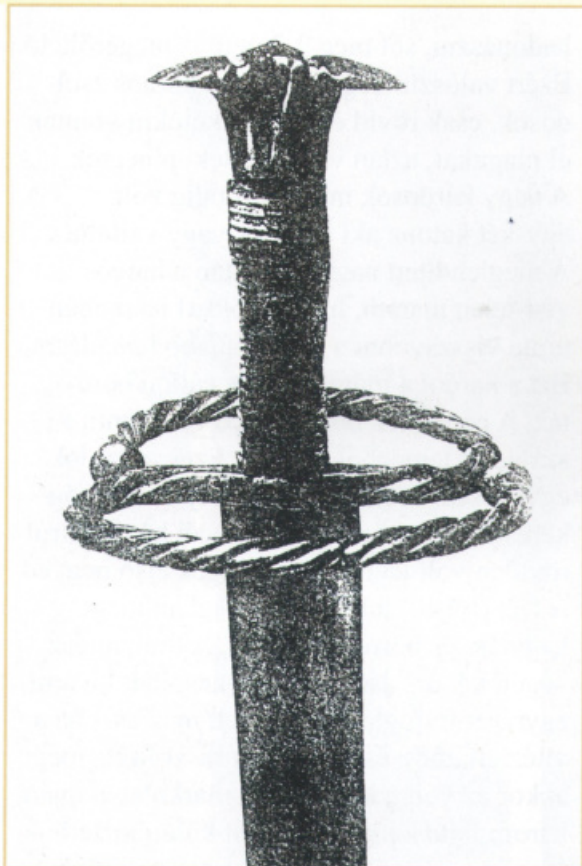

az alabárdokkal felszerelt emberek, de csak a sorok közepéig, mert a lándzsások körülvették őket.

A fő fegyver tehát a lándzsa volt. Hossza 18 láb azaz 5,85 m (!). Az alabárdok jóval rövidebbek voltak. Ez akkor egy többfunkciós fegyvernek számított. A bárdon lévő hosszú hegygel szúrni lehetett, míg a penge résszel vágni, a másik oldalon kiálló görbe hegygel pedig le lehetett rántani a lovast a nyeregből. Természetesen kardjuk is volt. Mi most ezt nézzük meg közelebbről, először a rövidkardot, amit mindenki hordott. Ez a kard nevet is kapott: Katzbalger. (A Katz macskát

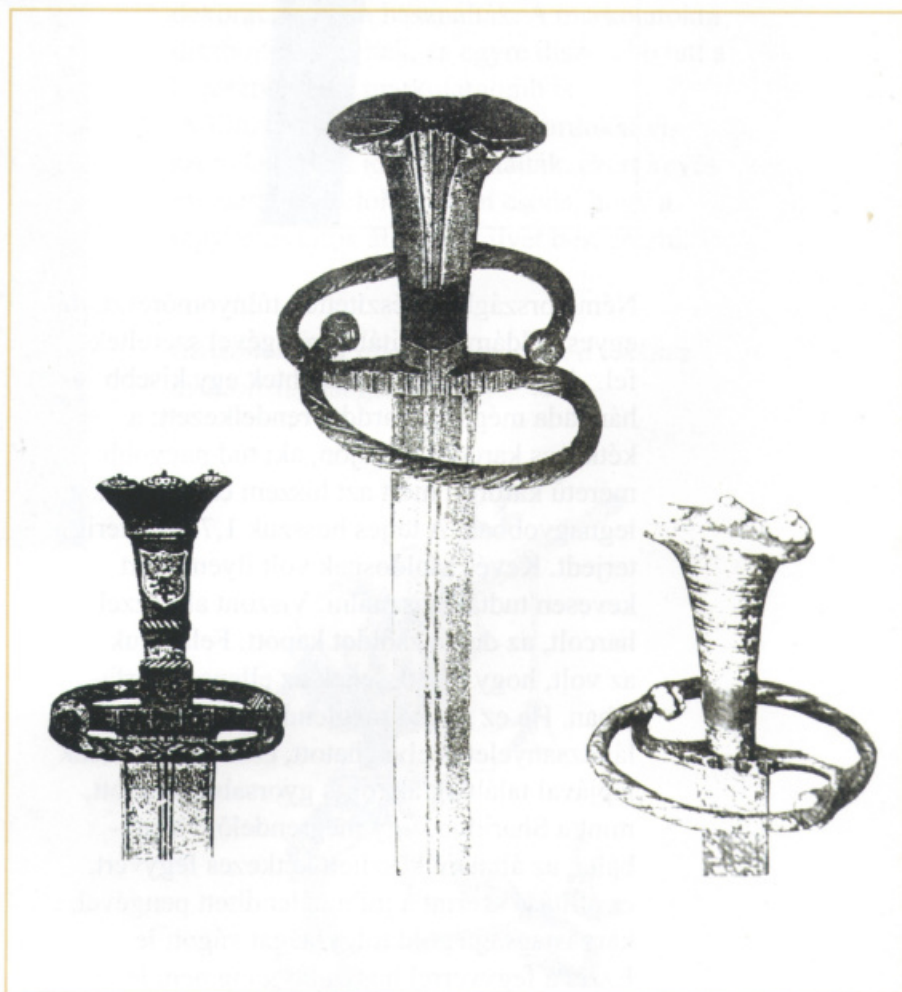
jelent.) Ez gúnyolódás volt, miszerint a kötekedő, verekedős katonákat a macskához hasonlították. Dürer metszésein sok helyen megörökítette a marcona kinézetű Landsknechteket. Ezek az ábrázolások őszinték, élethűek, és úgy tűnik a katonák szabadidejükben keveset olvastak (valószínűleg csak azért, mert Gutenberg alig 60 évvel előttük találta fel a könyvnyomtatást). A Katzbalger szó szerinti fordítása „macskanyúzó”-t jelent. Állítólag a kard hüvelyét macskaprémmel vonták be. Ha ez igaz, akkor azon a tájon ahol a sereg elhaladt nem sok „talpigszőrös” egervadász maradt ép dzsekiben.

ték, amit a tiszti fegyvereknél gyakran aranyoztak, és vésésekkel díszítették. A keresztvas alatti gyűrű egy darabból készült. A gyűrű után egy rövid 3 cm-es fa, csont, tülök darab következett, majd a tölcséresen kiszélesedő markolatgomb. Néha kihagyták a csontdarabot és az egész markolat fémből állt. A tölcséres markolat lapos, ovális formájú, amelynek a végén többnyire három virágdísz volt. A középső virágdísz végén szegecselték el a markolat tuskét. Hát igen, a markolat miatt volt nehéz a kard, de így „farnehéz” és a könnyű pengét egyszerűbb forgatni. Mondhatnánk azt is, ez a kard bumfordi, és az benne a szép, hogy nem annyira csúnya. Persze a gyűjtők oda vannak érte, mert ritka kard. A kard tokjában helyet kaphatott egy tör is, melynek markolata hasonló a kardéhoz, a pengéje többnyire vastag, háromélű szúrószerszám. A kardot a kiugró háritó miatt vízszintesen hordták baloldalon. A Katzbalgereket Dél-

Nézzük a kardot! A pengéje egyenes, többnyire kétélű, de volt egyélű fokéles változat is. A penge közepébe 2-3 keskeny vércsatornát kovácsoltak, ami kifutott a hegyig. A penge töben 5-6 cm hosszan nem volt éles, és ide a széléhez közel is kovácsoltak egy-két csatornát. A kardpenge töben alig 5 mm vastag volt, míg az utolsó egyharmadában „papír” vastagságú, talán 2 mm. Maga a kard az 1,3-1,5 kg-os súlyával nehéz, de a pengéje könnyű. A kard hegye legtöbbször lekerekítettnek vagy tompámnak, lekopottnak tűnik. Az ok: egy elgörbült hegyvel nem lehet szúrni, márpedig ha „tűhegyes”, akkor az egy vékony és nem túl jó minőségű acélnál előfordulhat. A penge hossza 75-80 cm-es volt, de akadt 90 cm-es is. A markolat annyira jellegzetes, hogy emiatt a kard összetéveszthetetlen más típusokkal. A keresztvas (háritó) „S” alakú, nyolcast formázott. Ez a vas bár kisebb területet védett, mint egy hosszabb keresztvas, de oldalról is óvta a kezét. Az „S” betű végét gombok díszítet-

Olasz
típusú
kétkezes
kard.

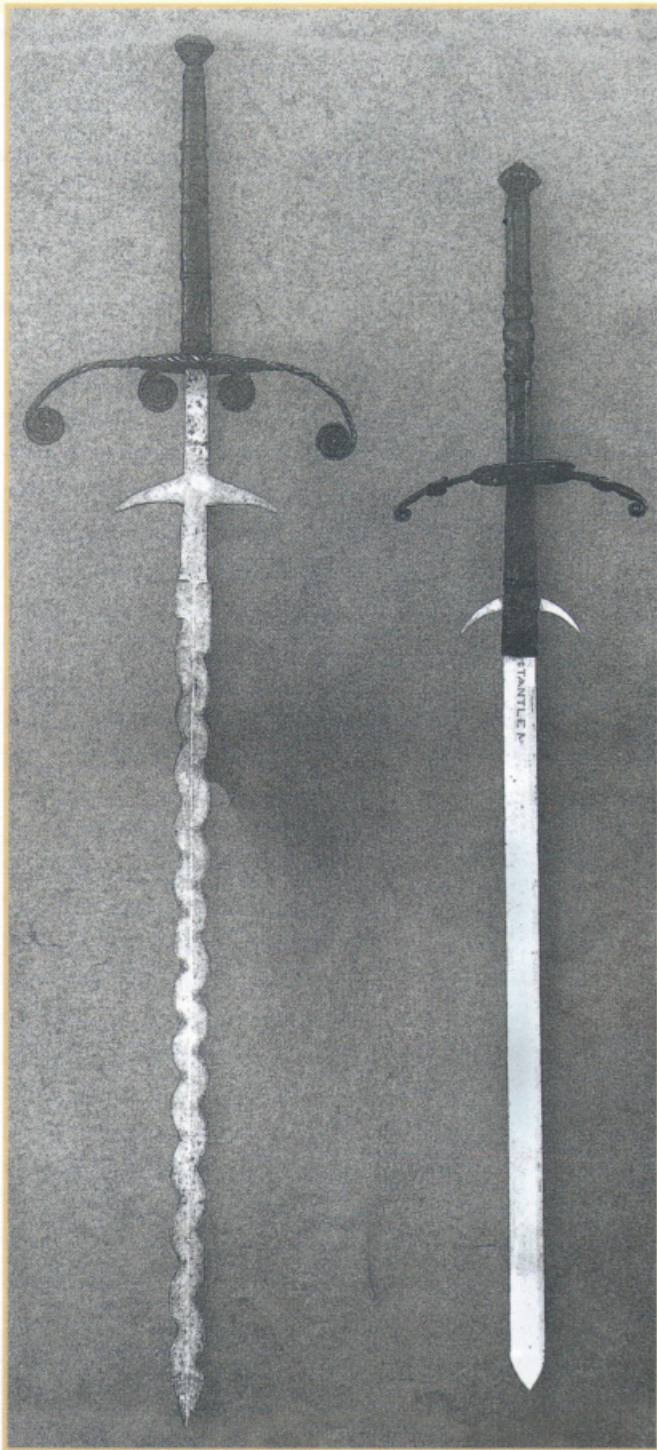

Németországban készítették túlnyomórészt, de egyes példányokat itáliai pengével szereltek fel. A gyalogos Landsknechtek egy kisebb hányada még egy karddal rendelkezett: a kétkezes karddal. Szóljon, aki tud nagyobb méretű kardról, mert azt hiszem ezek voltak a legnagyobbak. A teljes hosszuk 1,7-2 méterig terjedt. Kevés zsoldosnak volt ilyen, mert kevesen tudták használni. Viszont aki ezzel harcolt, az dupla zsoldot kapott. Feladatuk az volt, hogy rést üssenek az ellenség sorfalában. Ha ez a kard meglendült, valóban több lándzsanyelet is elvághatott, és ha valakit csak lapjával talált el, akkor is gyorsabban hatott, mint a Sharidon. Egy megrendelőm kipróbálta, az általam készített kétkezes fegyvert, és állítása szerint a jól meglendített pengével, karvastagságú zöld tölgyfaágat vágott le. Ezzel a fegyverrel hosszabb ideig nem lehet

hadonászni, sőt még 2-3 perc is megerőltető. Ezért valószínűleg a kétkezes kardos zsoldosok, csak rövid és gyors akciókra szánták el magukat, aztán visszaléptek, pihentek. A nagy kardosok mellett mindig volt egy-két katona aki őt védte vagy váltotta. A meglendített nagy kard után a harcos véd-telen maradt, hiszen sokkal lassabban tudta visszavonni a pengét újabb támadásra. Ezt a kardot a méretei miatt vállon hordták. A pengének bőr hüvelye volt, amin a szájeret lemezből készült. Ezek a kardok egyenesek, kétélűek, és többnyire hatszög keresztmetszetűek. A lapos acél két oldalról röviden volt leélezve. A pengék első negyed részét (töbén) teljes vastagságban meghagyták, és bőrrel bevonták. A tompa rész végén két ún. „szarvat” kovácsoltak ki, ami egyrészt felfogta az ütések, másrészt ha a vitéz elfáradt, és a bőrözött részt fogta meg, akkor ez volt a kézvédő. A markolat alapján három fajta kétkezes kardot különböztetünk meg (nem jelenti azt, hogy nem volt több fajta): Az egyenes, karcsú keresztvas az olasz típusú, míg az enyhén meggörbített a német. A német kétkezesek keresztvasának végét csigaformába visszahajlították, sőt ezek a csigák a közepén is megjelentek. A harmadik változat a Braunschweigi-típus, aminek a markolatgombja halfarok formájú.

A trabantok kardjának markolatgombja

Német típusú kétkezes kardok.

Erről a kardról egy érdekesség: Braunschweig-Lüneburgi Julius herceg (1568-1589) testőre csapatának ilyen kardjaik voltak. A testőr csapatot úgy hívták, hogy TRABANTOK. Ebből ne vonják le azt a következtetést, hogy a szentpétevári testőröket Zsiguliknak hívták. Egy átlagember, ha kézbe vesz egy ilyen szerszámot, 7-9 kg-ra saccolja a súlyát, pedig csak 3,5 kg és 5 kg közöttiek. De hiába, ha nehéz a keresztvas, és hosszú 40-50 cm-es a markolat, a kard utolsó 30 cm-es és 30 dkg-os súlyát 3 kg-nak érezzük. Az 1,2-1,5 mm-es penge utolsó 70-80 cm-es része nagyon vékony, talán a 3 mm-t sem éri el. A markolat bőrözött fából készült és kör keresztmetszetű, amin több borda segítette a biztosabb fogást. A XVI. század vége felé a kardok pengéje még hosszabb lett, és megjelent a hullámos, ún. lángolt penge. De ekkor már csak a csapatzászló őrzésére rendeltek ki néhány nagykardos legényt. Aztán egy pár évtized és a kétkezes kardoknak már csak szimbolikus jelentőségük lett és ünnepeken is csupán dekorációs célra használták. A markolatokra díszbojtok kerültek, és egyre díszesebb lett a keresztvas és a markolatgomb is. A Katzbalgert és a kétkezes kardokat viszonylag rövid ideig használták, ezért kevés maradt meg belőlük. Nem csoda, hogy a fegyvergyűjtők álma egy ilyen beszerezni.

Köszönet Dr. Pánczél Tamásnak a cikkhez nyújtott segítségéért.

Stefan Steigerwald

Stefan Steigerwald 1968-ban született Nürnbergben. Már gyerekkorában szoros kapcsolatban állt a természettel és a sporttal. Szülei kiskorától kezdve magukkal vitték a kajak-túrákra, szinte egész Európában. 15-16 éves korában szabadidejében, hogy zsebpénzét megnövelje, dolgozni járt egy kisebb gyárba. A cég formatervezéssel és prototípusok gyártásával foglalkozott. Stefan itt tanult meg esztergán, marógépen dolgozni. Mivel nem lehetett mindent géppel elkészíteni gyakran fogott fűrész, reszelőt is. Itt kiélhette barkácsolási ambícióit is, közben a kézművességgel

is megismerkedett. Mint később kiderült, nem akármilyen szinten, ez a tanulás jól jött otthon is, hiszen édesapja modell vasútvágányait bővíthette. Mindemellett sportra, a judóra is maradt ideje. Az érettségi után behívták katonának. A semmittevés soha nem volt Stefan kenyeré, amit a katonaságnál gyakorolhatott volna. Ő inkább sportolt. Öt maratont állt starthoz, és három

triathlonon (Ironman) vett részt.

A katonaság után visszatért a formatervezéshez és a modellépítéshez. Nemsokára komoly díjakat nyert a modelljeivel. Közben egy-egy hegyi túrára mindig szakított időt. Így ismerkedett meg a vadászattal.

Megszerette, most másképp az erdőt és pár év múlva kezében volt a hivatásos erdész bizonyítványa. Gondolom, most már rájöttek, hogy került a kések közelébe. Minden egyes elejtett vadnál újabb és újabb tapasztalatokat szerzett és eszerint készítette el az újabb vadászkést. Talán nem volt igazán sok „vadászvér” benne, mert pár év elteltével úgy gondolta váltania kell. Egy kiállítás-építő és -berendező céghez ment dolgozni, mint finommechanikus. Életének ebben a szakaszában családot alapított, házat épített és késeket is készített. Felesége Kerstin – aki egyébként fogtechnikus és a szülei magyarok, bár ő már Németországban született – volt mindig a végső szűrő és ítélelhozó a kész késeknél. Stefán bevallása szerint senkinek sem kíván szigorúbb minőségi ellenőrt. Steigerwald széles érdeklődési köre, és a hobbijai lassan megterhelők lettek a család számára. Fortuna asszony azonban segített rajta. Egy régi barátja, Alfred Dobner, aki késalapanyag kereskedőként és késkészítőként dolgozott elhatározta, hogy kivándorol Svédországba. Stefán megvásárolta

Az újságban már szerepelt meteorit vasból készült zsebkés

közt a Messermagazint is kiadja; és a Motorbuch Kiadóval.

A késein mindig található valami új, és ez nagyon sokszor abból adódik, hogy a papíron megtervezett kés anyagban (acél, fa, kő) megformálva, nem mindig tökéletes. A változtatás újat hozhat, de nyögve-nyelős újakezdést is. Stefán

szerint a legfontosabb a kiegyensúlyozott forma és a kés pár nappal későbbi értékelése, esetleg újraértékelése. Steigerwaldnál nem beszélhetünk külön hobbiról, hiszen egybeesik munkájával. Vannak kések amelyekről „ordít”, hogy Stefán készítette, de akadnak olyanok is, amelyekről nehéz elhinni, hogy a műhelyéből kerültek ki. Ezzel arra utalok, hogy a formavilága nagyon széles skálán mozog. Széria kés nála nincs.

az üzletét (kapcsolatokkal együtt). Innentől Steigerwald saját lábára állt, 2002 óta hivatalos késes és késalapanyag kereskedő. Tagja a Német és a Belga késes céhnek. Évente nagyon sok kiállításra jár, ahol nem csak a késeit árulja. Négy könyv készítésében vállalt oroszlánrészt, amik természetesen a késkészítésről szólnak. Jó viszonyban van két kiadóval: A Weiland Kiadóval, ami többek

Egy-egy ötleten néha hónapokig töri a fejét és rajzolgat, mire kialakul az éles kép. Ilyenek az „Artic Hunt” és az „Atlantis” című késkompozíciói. Ha megértik a munkásságát, és lelkesedését sikerül másokkal is megosztani, az a legnagyobb öröm számára.

FJ

A kés, a bicska és az egész instaláció azonos témára épül, az 1972-ben fellőt Pioneer-10-re erősített plaketten található gravírozásra, amely az emberiség szimbolikus névjegyéül szolgál.

Az Atlantis című alkotás. A négy elemből hármát kések stilizálnak (föld, tűz, víz), a negyediket hegyikristály.

Stefan Steigerwald

Schwander Str. 12a
90530 Wendelstein
Tel.: 09129/402151
Fax: 09129/2969374

A hőkezelés gyakorlata és eszközei I.

A hőkezelés, alapját tekintve nem túl bonyolult dolog:

Valamilyen anyagot (esetünkben acélféleséget) valamilyen közegben, valamekkora hőmérsékletre hevítünk, valameddig ezen a hőfokon tartjuk, majd valamiben lehűtjük, és ezt a műveletsort esetenként egyszer vagy többször megismételjük. Ezután keménységet mérünk, (ha tudunk) és megállapítjuk, hogy bármelyik tényező helytelen megváltoztatásának egyetlen biztos eredménye lesz: a SELEJT.

A hevítő közegek és eszközök, kialakulásuk sorrendjében (nem teljes körűen):

1. A kovácstűz. Eredete a mitológiai idők homályába vész.
2. Szilárd fűtőanyagú, falazott kamrás tégely és tokos kemencék a XVIII-XIX. században.
3. Gáz és olajfűtésű kemencék XIX. század második felétől.

4. A XX. században a villamos fűtés elterjedése a só és vákuumközegű kemencék építését hozta. Ugyanekkorra datálható a különböző kemenceatmoszférákat adó gáztechnika kifejlesztése.

5. A részleges hevítést is lehetővé tevő láng, lézer, elektrosugár, indukciós, kontakt villamos energiaközlő eljárások fejlesztése napjainkban is tart.

A kovácstűz szolgált kezdetben az acél kohósítására (pl.: gyevasércből) és finomításra, alakítására, edzésére. A tüzet befogadó építmény koronként és helyenként változó formában döngölt agyagból, kőből épült, de a régészeti leletek és a mitológiai emlékek szerint mindig légbefűvéses volt, és a mai napig is az.

„Ilmarinen... Keskeny völgyben lápot látott
egy darabka nedves földet,
megy a helyet nézegetni,
felállítja fűjtatóját,
felépíti tűzhelyét is.”

(Kalevala: Kilencedik ének)

A Kalevala kilencedik éneke komplett kohászati-hőkezelési leírás egyébként. A tűz hőmérsékletének szabályozása a befűjt levegő mennyiségével az izzítási színek szerint történik, és SOKÉVES GYAKOLATOT kíván. Fontos, hogy a fényviszonyok nagyjából állandóak legyenek, sugárzó fény ne érje a tűzhelyet és a környékét!

Akinek éjjeli sötétségben támad kedve megidézni Hepfaistos vagy Ilmarinen kovácsistenek kormos szellemét – tehát edzeni akar – egészen mást fog látni, mintha délutáni szűrt fényben tenné ugyanezt.

A ma használatos tűzhelyek (legalábbis Európában) öntöttvasból készülnek, felül nyitott gúla alakúak. A légbevezetés és a salakolónyítás alul van, harang alakú öntvénydugókkal. Része még az elrendezésnek a két negyed gömb formájú öntvény „Tűzpart”, súlyuk kb. 20-40 kg/ db.

A tüzelőanyag megválasztása kardinális jelentőségű. Az izzító-közeg és az acél közvetlen találkozására 800-1000 °C-on gyors és nagyszámú kémiai reakciót okoz a fém felületén (oxidáció, redukció, diffúzió stb.). Ezek a tüztér káros anyagait (kén, foszfor, egyéb katalitikus folyamatokkal más szennyezők) bejuttatják az anyagba, akadályozva vagy lehetetlenné téve a tűzi hegesztést. Ezeket az anyagokat folyósítószerrel (bórax vagy üvegpor) nem lehet eltávolítani.

Pl: a hatásfelületeken a kén vöröstörékenységet okoz, tűzi hegesztésnél „mállik a vas”. Az ásványi eredetű szénféleségekben mindig van ezekből az átkokból több-kevesebb, de a kevés is sok. A foszfor a vas ridegtörékenységet „segíti”, ami pl. egy kardpengénél...hát... A fenti tüzelőanyagok salakja összesül,

belül szilárd, kívül „nyúlós”, akár öklömnyi darabok is kialakulhatnak belőle, csökkentve ezzel a tüztér hasznos térfogatát, valamint növelve annak hőmérséklet szórását is. Ráragad a vasra. Mi a megoldás?

A FASZÉN!

Könnyen szabályozható, nincs szennyező és salak, a képződő hamu a füsternyőn át elmegy, „tisztá” tüzet ad. Tűzből-edzésre is ideális.

Hogy drága, nehezen beszerezhető? Igen.

Az integrált áramkörökhöz aranyat is használnak...

Folyt. Köv.

Az acélok Eldorádója III.

- MÉH-telep -

Ipari gépkések

Az ipari termelés magas követelményeket támaszt a gépi kések anyagával szemben. Fontos, hogy a gépben dolgozó kés hosszú időn át megtartsa az életét. A termelékenység érdekében ezek a gépek magas fordulaton, nagy vágósebességgel dolgoznak, ebből következik, hogy a kések anyagának megfelelő szilárdsággal és szívósággal kell rendelkezniük

Faipari gépek kései

Szelvény méretüknél fogva a faipari gépkések közül a gépi gyalukések jöhetnek számításba késpenge készítés céljára. Ezek 3-4 mm vastag, 30-35 mm széles változó hosszúságú (200-600 mm) acélapok. Az egyik oldalon vagy mindkettőn körülbelül 45 fokban leélezett, edzett pengék. Igazi kincsek a késkészítő számára. Anyaguk igen változatos, leggyakrabban szénacélból készülnek (S71-S101), előfordulnak még gyengén ötvözött (M1-mangán, K5-króm, W10-wolfram) acélokból készültek is. Újabban szívósabb gyorsacélokból készült gyalukéseket is lehet találni, ezeket szerszámok készítéséhez tudom ajánlani. Bár nem tartoznak a kések közé, de meg kell említeni a faiparban használatos fűrészárcsákat és gatterlapokat is. Anyaguk általában valamilyen közepes széntartalmú szénacél, a kemény fémlapkásoké is.

Húsipari gépkések

Élelmiszeriparban követelmény, hogy a feldolgozott anyaggal érintkező gépre-

szeknek korrózióállóknak kell lenniük. A hús darabolására, aprítására szolgáló úgynevezett „kutter” kések lehetnek alkalmasak penge készítésére. Ezek félhold alakú, külső oldalon leélezett kések, tengelyre szerelve. Nagy fordulaton aprítanak. Igénybevételükből adódik, hogy a rozsdamentességükön kívül megfelelő szívósággal és kopásállósággal kell rendelkezniük. Anyaguk közepes széntartalommal, krómmal erősen ötvözött acél. Megmunkálásuk nehezebb és sokkal körülményesebb, mint a szénacéloké. Lággyításuk házilag bizonytalan kimenetelű. Edzési hőmérsékletük a szemmel nehezen saccolható 1030-1070 °C körül van. Csiszolásukhoz, a többi erősen ötvözött acélokhöz hasonlóan, jóval több idő és csiszolóanyag szükséges. A rozsdamentes pengéért meg kell küzdeni.

Ez a cikksorozat azoknak szól, akik a késkészítés elején járnak és szegényes infrastruktúra mellett nagy lelkesedéssel rendelkeznek.

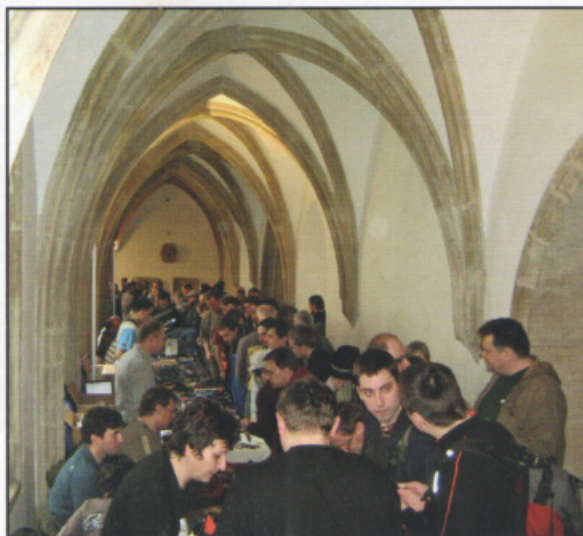
Eddig az anyagokról volt szó, a folytatásban arról írok, hogyan lehet boldogulni, ha csak a legalapvetőbb eszközök állnak rendelkezésre. Szó lesz még az anyagminőség meghatározásának legolcsóbb és egyben legbizonytalanabb módszeréről, a szikrapróbáról, a házi keménység sacco-lásról reszelővel,...

Fentről lefelé: "kutter" kés, fűrész tárcsa, gyalukés és gatterfűrészlap

Brno 2009

Sok jót és szépet hallottam erről a kiállításról, többször kaptam meghívást, és az idei évben végre sikerült eljutni Brnóba. Úgy tűnik, a szlovák késes barátaim sem rajonganak a mássalhangzó torlódásért egy szóban, hiszen ők Brnót, Brünnek mondják, mint a németek. A brnói kiállítást az óvárosban rendezik meg már évek óta. Ez a rész nagyon szép, mesebeli hangulatot áraszt. Egy nagy templom mellett, valamikori kolostor alsó szintjén és kerengőjében kaptak helyet az asztalok és mögöttük a kések. A cseh és szlovák kések közül szinte senki se hiányzott. Egy német kiállítót láttam és a magyar kollégákat. Az első nagyobb helyiség egyik sarkában büfé üzemelt. Sült kolbász, üdítők, kávé és természetesen sör volt a kínálat. Ez utóbbi vese-mosó hatásán kívül mást is eredményezett. Az egyik késesnek üvegből kifolyólag jó kedve kerekedett, és így igyekezett örömet mindenkivel megosztani. Szerintem egy medveűző dalt adott elő egy szólamban, és mindössze két hangon. Üvöltött. Egy normális medve valószínűleg ettől a „daltól” önként kiáll a vadászok elé. Szombat este, a kiállítás első napjának végén, a magyar csapat együtt vacsorázott egy pinceétteremben. A cseh bolti árak hasonlóak, a mieinkhez, de a vendéglőkben sokkal szolidabbak az árak, az étel jó és bőséges. Másnap vasárnap, már jóval kevesebb látogató tette tiszteletét a rendezvényen. Egy

kétnapos kiállításon ez mindig így van. Így hát volt időm megnézni a műsort a kolostor udvarán. A kövekkel kirakott udvar közepén egy kút állt. Pár zöldellő fiatal fa üde színfoltként fokozta a tavaszi hangulatot, a szemerkélő eső ellenére. Három ifjú buggyos nadrágban, és turbánnal a fejükön a tüzzel játszott. Égő botokat, rudakat forgattak, pörgettek egy jól összerakott műsorban. A végén fújtak egy kis tüzet, és amikor úgy gondolták, eléggé bekormozták magukat, meghajlással köszönték meg a magérdemelt tapsot. És jött a fő műorszám. A kolostor udvaráról újra Dumas Három testőre jutott eszembe, és láss csodát megjelentek a harcosok korabeli ruhában és korhű kardokkal, törökkel. Azon méláztam vajon Dumas megírta-e ezt a történetet. A „Három testört” és a „Húsz év múlva” című könyvet ismerem, de amit láttam annak a „Harminc év múlva” címet kellett volna

adni. Ugyanis a szereplők közül egy volt úgy 40 év körül, a másik három valószínűleg 55 év feletti életkorral dicsekedhetett. És volt mivel dicsekedniük. Nem a szokásos „odavágók, csak el ne találjalak” kinkeserves kardcsapkodást láttam. Ezeket a küzdelmeket szépen koreografálták, úgy tűnt, hogy igazi a küzdelem. Vívtak, pörögtek, estek-keltek és mindezt közel 60 éves férfiak. Csodálatom és tisztelem az érett vitézeknek. Láttam új, szép késeket és persze rengeteg kardot, mivel a csehek ebben nagyon jók. A kések cseréje, mármint Cseh Koronára, keveseknek sikerült, sebaj Brno óvárosa gyönyörű, a kolostor hangulatára és a kardcsattogásra még sokáig emlékezni fogok.

FJ

A KÉSMŰVES magazin
 csak előfizetve kapható!
 Az előfizetési díjat (3600 Ft)
 kérjük,
 a postán kapható rózsaszínű
 csekken adják fel
 az alábbi címre:
**Fazekas József, 7150 Bonyhád,
 Bartók Béla út 9.**

A korábbi számok még kaphatók!

**Előfizetéssel, rendeléssel
 kapcsolatos információk:**
**Tel: (06-74) 455-275 illetve
 (06-70) 248-7301**
E-mail: kesmuves@freemail.hu
www.kesmuves.extra.hu

A KÉSMŰVES magazin terjesztésében résztvevő üzletek, személyek:
(Várjuk további ide vágó profilú boltok jelentkezését!)

- Stefán Vadászcentrum, Szekszárd, Kossuth L. u. 32. Tel: (74) 510-996
 nyitva: H-P: 8-17-ig, Sz: 9-12-ig
- Aranysakál vadászbolt, Gyula, Kossuth tér 14/2.
- Késmánia mintaboltok, Budapest, Árkád üzletközpont illetve Lurdy Ház,
- Catana minőségi ajándékok boltja, Debrecen, Malommark üzletközpont ill. Füredi út 27. I. emelet
 nyitva: H-P: 9-20-ig V: 9-18-ig, Tel: 06-52-505-637, (30) 335-3921
- Polar Shop, Dunaújvárosban az Interspar üzletsorán illetve Szekszárdon a Tesco üzletsorán
- Juhász József, 3533 Miskolc, Ladi telep út 15. II/2.
- Kertész Attila és Földi Sándor, Salgótarján, (70) 314-1565, (70) 524-4748
- Kocsis Ferenc, 4002 Debrecen, Fancsika 132.
- Nagy István, 1072 Budapest, Rákóczi út 32.
- Szabados Károly, 2400 Dunaújváros, Kenyérgyári út 5.

www.kesmuves.extra.hu

Iskolai dolgozatokból

A hajó jéghegynek ütközött és elsüllyedt a Duna közepén. Innen gyalog folytatták útjukat.

Az ókorban a szabadokat csak a rabszolgák lélegthették ki.

Amíg Madách börtönben sínylődött, felesége romlásnak indult.

A janicsárok felmentek Budára, elszaporodtak és elfoglalták a várat.

A századfordulón Ady termékenyítette meg a tudósokat.

Radnóti Miklós fasiszta építőtáborban halt meg.

Móricz Zsigmond később megőrül és elveszi feleségét.

Petőfi egy szegény cselédlány és a magyar nép fia.

A Csongor alá felsorakozó szereplők:
Tünde...

Egy gyermek kihordása kilenc hónapig tart, függetlenül attól, hogy hány nőt alkalmazunk a feladat megoldásához.

Néhány baki tanároktól

A tűzszerészek megpróbálták érzésteleníteni a bombát.

Nem elég, hogy süket vagy, még nem is halasz.

Tanár: A kaját kint egyétek meg!
Diák: Oké. Akkor kimehetünk?

Tanár: Hányas lett a dolgozatod?
Diák: Number one, tanárnő!

Tanár: A dolomit fogfehérítésre is jó.
Diák: De lejön a zománc is.
Tanár: Nem a rögökkel kell csinálni.

Tanár: Ittatok már malaga bort?
Diák: Dehogy! Tizennyolc éven alauliak vagyunk!
Tanár: Felállok és megfordulok... Láttok tolat a hátamon?

Tanár: Gyerekek! Olyan idegesítőek vagytok, hogy rögtön kiugrom az ablakon.
Diák: Kinyissuk?
Diák II.: Te hülye! Ez földszint.
Tanár: Kösz.

Az újonc vizsgázik:
- Mit csinál akkor, ha atomvillanást lát?
- Jelentem, lekapom a sisakom!
- Hát azt meg miért teszi, ököragyú?
- Hogy ne folyjon a nyakamba!

Egy katonai teherautó elakad a sárban. Egy perccel rá megjelenik egy tiszti Jeep négy tiszttel. A tisztek kitolják a teherautót a sárból, majd az egyik megkérdezi a sofőrt:
- Mit szállít maga?
- Ezredes úrnak jelentem, harminchat újoncot.

A szőke nő boldogan újságolja a barátnőjének:
- Ezzel a gáztűzhellyel jó vásárt csináltam!
Három hete gyújtottam meg a lángot, és még most is ég!

A szőke áll a boltban, a kosarát tele teszi uborkával, mikor tele van, visszateszi. Mikor ezt már háromszor megcsinálta, odamegy az ör.
- Mondja, hölgyem, mit csinál?
- Tudja, ma voltam kozmetikusnál és azt mondta, hogy jól tesz az arcomnak az uborkapakolás...

Ékszerkoktél

havi hirdető- és szakmai magazin

www.ekszerkoktel.hu

NIMRÓD

VADÁSZÚJSÁG

1913 ÓTA
A VADÁSZOK BIBLIÁJA

NIMRÓD

Nemzetközi vadvédelmi és vadászati magazin

Safari

AZ IKTÓZSOP-
MAGYAR VADÁSZATI
ÉS VADVÉDELMI TÁRSASÁG
HIVATALOS
SAJTÓPARTNERE

VADLESEN ÉS VADÁSZATON
A VILÁG KÖRÜL

Késmánia mintaboltok

Árkád Üzletközpont

1106 Budapest,

Örs vezér tere 25/A.

Tel: (06-1) 434-8171

(06-20) 371-1571

Nyitva: 10-21 óráig, V: 10-19 óráig

Lurdy Ház

1097 Budapest,

Könyves Kálmán krt. 12-14.

Tel: (06-1) 456-1304

(06-20) 365-3012

Nyitva: 10-19 óráig

PYRASTER

KARDOK CSAK MEGRENDELÉSRE

7150 BONYHÁD
BARTÓK BÉLA U. 9.
TEL: 74 455 275

